

3. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΔΑΤΩΝ – ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η προστασία και διαχείριση των υδατικών πόρων θεσπίστηκε με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ε.Κ. και του Συμβουλίου της 23^{ης} Οκτωβρίου 2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων (ΟJ L327), γνωστή και ως Οδηγία - Πλαίσιο περί Υδάτων (Water Framework Directive). Η Οδηγία αυτή, η οποία επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής της προστασίας σε όλα τα ύδατα, αποτελεί μία φιλόδοξη και καινοτόμο προσέγγιση για τη διαχείριση των υδάτων. Τα βασικότερα σημεία της εστιάζονται στα ακόλουθα (Brochure of EU Water Framework Directive) α) προστασία όλων των υδάτων (ποταμών, λιμνών, παράκτιων υδάτων και υπόγειων υδάτων), β) καθορισμός φιλόδοξων στόχων για να εξασφαλιστεί ότι όλα τα ύδατα θα ανταποκρίνονται στην "καλή κατάσταση" μέχρι το 2015, γ) απαίτηση για διασυννοριακή συνεργασία μεταξύ των χωρών και εξασφάλιση της ενεργού συμμετοχής όλων των φορέων, συμπεριλαμβανομένων των μη κυβερνητικών οργανώσεων και των τοπικών κοινοτήτων, στις δραστηριότητες διαχείρισης των υδάτων και δ) απαίτηση για πολιτικές τιμολόγησης του νερού και εξασφάλιση της αρχής "ο ρυπαίνων πληρώνει" και εξισορρόπηση των συμφερόντων του περιβάλλοντος με τα συμφέροντα αυτών που εξαρτώνται από αυτό.

Ο τρόπος υλοποίησης της Οδηγίας - Πλαίσιο περί Υδάτων είναι μοναδικός. Βασίζεται στη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών, δίνοντας στην ΕΕ, στα Κ-Μ, στις υποψήφιες χώρες και σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς μια ευκαιρία για συνεργασία που θα καθοδηγεί τη διαδικασία και θα εξασφαλίζει αποτελεσματική και συνεπή υλοποίηση. Επειδή ωστόσο οι διατάξεις της Οδηγίας είναι πολύπλοκες και εκτεταμένες έχει αναγνωριστεί ευρέως ότι η υλοποίηση θα διευκολυνθεί σε μεγάλο βαθμό με την υιοθέτηση οδηγιών σε μια σειρά τεχνικών θεμάτων.

Αναφορικά με τις σημαντικές προθεσμίες που τίθενται από το κείμενο της Οδηγίας - Πλαίσιο περί Υδάτων ισχύουν τα εξής:

- Δεκέμβριος 2003: Προσαρμογή εθνικών και τοπικών νόμων στην Οδηγία.
- Δεκέμβριος 2004: Ανάλυση των πιέσεων και επιπτώσεων στα ύδατα, συμπεριλαμβανομένης της οικονομικής ανάλυσης.
- Δεκέμβριος 2006: Λειτουργία προγραμμάτων παρακολούθησης ως βάση για τη διαχείριση των υδάτων.
- Δεκέμβριος 2008: Παρουσίαση στο κοινό των προγραμμάτων διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών.
- Δεκέμβριος 2009: Δημοσίευση των πρώτων προγραμμάτων διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών.
- Δεκέμβριος 2015: Τα νερά πρέπει να ανταποκρίνονται στην "καλή κατάσταση".

Αξίζει να αναφερθεί ότι, ειδικά για την χημική παρακολούθηση των επικίνδυνων ουσιών η κοινοτική πολιτική διαμορφώθηκε αρχικά με την Οδηγία 76/464/ΕΚ, εν συνεχεία κωδικοποιήθηκε με την Οδηγία 2006/11/ΕΚ και σταδιακά ενσωματώθηκε στην Οδηγία - Πλαίσιο για τα Νερά. Η πρόσφατη Οδηγία 2008/105/ΕΚ περί ουσιών προτεραιότητας θέτει περιβαλλοντικά πρότυπα ποιότητας για συγκεκριμένες ουσίες προτεραιότητας και άλλους ρυπαντές, τα οποία θα πρέπει να επιτευχθούν μέχρι το 2015, με τη βοήθεια κατάλληλων προγραμμάτων μέτρων.

Ειδικά για την νιτρορύπανση ισχύουν τα αναφερόμενα στην Οδηγία 91/676/ΕΟΚ «Για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης». Για την διαχείριση των πλημμυρών ισχύει η Οδηγία 2007/60/ΕΚ. Σκοπός της τελευταίας είναι να βοηθήσει τα Κράτη Μέλη στην πρόληψη, στον περιορισμό και στην αντιμετώπιση των πλημμυρών. Με την οδηγία αυτή δημιουργείται το ευρωπαϊκό πλαίσιο για τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας, το οποίο επεκτείνει και συντονίζεται στενά με την Οδηγία Πλαίσιο (2000/60/ΕΚ) για τα Νερά.

Συμπληρωματικά με τα παραπάνω αξίζει να αναφερθεί πως στο κοινοτικό πλαίσιο προστασίας των υδάτων συγκαταλέγονται η Οδηγία 2009/90/ΕΕ για τη θέσπιση τεχνικών προδιαγραφών για τη χημική ανάλυση και παρακολούθηση της κατάστασης των υδάτων, σύμφωνα με την Οδηγία 2000/60/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, και η Οδηγία 2006/118/ΕΚ της 12^{ης} Δεκεμβρίου 2006 σχετικά με «την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση».

Σε εθνικό επίπεδο η προστασία και διαχείριση των υδάτων διέπεται από τις διατάξεις των εξής νομοθετημάτων:

- N. 3199/2003 (ΦΕΚ 280/Α/09.12.2003)¹.
- Π.Δ/γμα 51 (ΦΕΚ 54/Δ/08.03.2007)².
- ΚΥΑ 150559/2011 (ΦΕΚ 1440/Β/16.06.2011)³.

¹ Προστασία και διαχείριση των υδάτων – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του ΕΚ και του Συμβουλίου της 23^{ης} Οκτωβρίου 2000»

² Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ «για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων» του ΕΚ και του Συμβουλίου της 23^{ης} Οκτωβρίου 2000.

- ΥΑ 1811/2011 (ΦΕΚ 3322/Β/30.12.2011)⁴.
- ΥΑ 188/2011⁵.
- ΚΥΑ 140384/2011 (ΦΕΚ 2017/Β/09.09.2011)⁶.
- ΚΥΑ Η.Π. 38317/1621/Ε103 (ΦΕΚ 1977/Β/06.09.2011)⁷.
- ΚΥΑ Η.Π. 51354/2641/Ε103 (ΦΕΚ 1909/Β/2010)⁸.
- ΚΥΑ 39626/2208/Ε130 (ΦΕΚ 2075/Β/25.09.2009)⁹.
- ΚΥΑ 161690/1335/1997 (ΦΕΚ 519/Β/25.06.1997)¹⁰. **Μία από τις 7 ευπρόσβλητες ζώνες που αναγνωρίστηκαν στην χώρα είναι και εκείνη της Λεκάνης Πηνειού Ηλείας [βλ. και ΚΥΑ οικ. 20418/2521 (ΦΕΚ 1197/Β/14.09.2001)].**

Αξίζει να αναφερθεί πως τα Σχέδια Διαχείρισης, που προβλέπονται στο άρθρο 7 του Ν. 3199/2003, υλοποιούνται σήμερα σε 10 εκ των 14 Υδατικών Διαμερισμάτων της χώρας. Στο πλαίσιο των Σχεδίων Διαχείρισης επαναπροσδιορίζονται τα επιφανειακά και υπόγεια υδατικά συστήματα, εξετάζονται οι πιέσεις και οι δυναμικές επιπτώσεις σε αυτά, αξιολογείται η οικολογική και η χημική τους κατάσταση, καθορίζονται περιβαλλοντικοί στόχοι, και προσδιορίζονται μέτρα για την επίτευξη των στόχων, μέσω των σχετικών προγραμμάτων βασικών και συμπληρωματικών μέτρων για την πρόληψη της υποβάθμισης της κατάστασης των υδάτων και την προστασία, αναβάθμιση και αποκατάστασή τους.

Στο πλαίσιο εκπόνησης των Σχεδίων Διαχείρισης έχει ξεκινήσει ανοιχτή διαβούλευση, που περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, και ημερίδες/ εκδηλώσεις σε όλη την Ελλάδα για ενημέρωση και ανταλλαγή απόψεων σε θέματα διαχείρισης των υδατικών πόρων.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί πως με τη "Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης" οι εκ του Ν. 3199/2003 περί προστασίας και διαχείρισης των Υδατικών πόρων προβλεπόμενες αρμοδιότητες επιμερίζονται μεταξύ της Κρατικής Διοίκησης και των αιρετών Περιφερειών. Η Κρατική Διοίκηση επιφορτίζεται με την ευθύνη χάραξης της στρατηγικής προστασίας και διαχείρισης και οι αιρετές περιφέρειες κυρίως με την υλοποίηση του στρατηγικού σχεδιασμού.

Προστασία και Διαχείριση Θαλάσσιου Περιβάλλοντος

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι χώρες που περιβάλλουν την Μεσόγειο αποτέλεσαν τα συμπράττοντα μέρη της Σύμβασης Βαρκελώνης για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των παράκτιων περιοχών της Μεσογείου, η οποία εφαρμόζεται μέσω του Μεσογειακού Προγράμματος Δράσης (Mediterranean Action Plan) και διαμορφώνει πολιτικές και στρατηγικές για την προστασία της βιοποικιλότητας και του θαλάσσιου και παράκτιου περιβάλλοντος.

Σε αναγνώριση της σημασίας της κλιματικής αλλαγής για την περιοχή της Μεσογείου, το 2008 τα κράτη της Σύμβασης της Βαρκελώνης υπέγραψαν το Πρωτόκολλο για μια Ολοκληρωμένη Διαχείριση της Παράκτιας Ζώνης της Μεσογείου, θέτοντας ως προτεραιότητα την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Η Διακήρυξη

³ Διαδικασίες, όροι και προϋποθέσεις για τη χορήγηση αδειών για υφιστάμενα δικαιώματα χρήσης νερού (*Η εν λόγω ΚΥΑ τροποποιήθηκε από 3 ΚΥΑ που δημοσιεύτηκαν το 2011).

⁴ Ορισμός ανώτερων αποδεκτών τιμών για τη συγκέντρωση συγκεκριμένων ρύπων, ομάδων ρύπων ή δεικτών ρύπανσης σε υπόγεια ύδατα, σε εφαρμογή της παραγράφου 2 του Άρθρου 3 της υπ. αριθμ.: 39626/2208/ Ε130/2009 ΚΥΑ (Β' 2075).

⁵ Ορισμός ανώτερων αποδεικτικών τιμών για τη συγκέντρωση συγκεκριμένων ρύπων, ομάδων ρύπων ή δεικτών ρύπανσης σε υπόγεια ύδατα, σε εφαρμογή της παραγράφου 2 του Άρθρου 3 της υπ. αριθμ. 39626/2208/ Ε130/2009ΚΥΑ (Β' 2075).

⁶ Ορισμός Εθνικού Δικτύου Παρακολούθησης της ποιότητας και της ποσότητας των υδάτων με καθορισμό των θέσεων (σταθμών) μετρήσεων και των φορέων που υποχρεούνται στην λειτουργία τους, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 4 του Ν. 3199/2003 (Α' 280).

⁷ Τεχνικές προδιαγραφές και ελάχιστα κριτήρια επιδόσεων των αναλυτικών μεθόδων για τη χημική ανάλυση και παρακολούθηση της κατάστασης των υδάτων, σε συμμόρφωση προς τις διατάξεις της οδηγίας 2009/90/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 31ης Ιουλίου 2009 'για τη θέσπιση τεχνικών προδιαγραφών για τη χημική ανάλυση και παρακολούθηση της κατάστασης των υδάτων, σύμφωνα με την οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου'.

⁸ Καθορισμός Προτύπων Ποιότητας Περιβάλλοντος (ΠΠΠ) για τις συγκεντρώσεις ορισμένων ρύπων και ουσιών προτεραιότητας στα επιφανειακά ύδατα, σε συμμόρφωση προς τις διατάξεις της οδηγίας 2008/105/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2008 'σχετικά με Πρότυπα Ποιότητας Περιβάλλοντος (ΠΠΠ) στον τομέα της πολιτικής των υδάτων και σχετικά με την τροποποίηση και μετέπειτα κατάργηση των οδηγιών του Συμβουλίου 82/176/ΕΟΚ, 83/513/ΕΟΚ, 84/156/ΕΟΚ, 84/491/ΕΟΚ και 86/280/ΕΟΚ και την τροποποίηση της οδηγίας 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου', καθώς και για τις συγκεντρώσεις ειδικών ρύπων στα εσωτερικά ύδατα και άλλες διατάξεις.

⁹ Σχετικά με τον καθορισμό μέτρων για την προστασία των υπόγειων νερών από τη ρύπανση και την υποβάθμιση, με την οποία ενσωματώθηκε η Θυγατρική Οδηγία 2006/118/ΕΚ σχετικά με "την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση", κατ' εφαρμογή των διατάξεων του Άρθρου 17 της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ.

¹⁰ Μέτρα και όροι για την προστασία των νερών από την νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης.

του Marrakesh, που υιοθετήθηκε από τη Σύμβαση της Βαρκελώνης τον Νοέμβριο του 2009, επισημαίνει την ανάγκη για άμεση δράση προκειμένου να αντιμετωπισθούν οι σοβαρές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στα οικοσυστήματα και στους πόρους.

Στην χώρα μας τα ζητήματα προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος ορίζονται στον Ν. 3983/2011 (ΦΕΚ 144/Α/17.06.2011) «Εθνική στρατηγική για την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος – Εναρμόνιση με την οδηγία 2008/56/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17^{ης} Ιουνίου 2008 και άλλες διατάξεις». Ο εν λόγω νόμος ενσωμάτωσε στην εθνική νομοθεσία την Οδηγία 2008/56 των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για τη θαλάσσια στρατηγική, η οποία αποτελεί τον περιβαλλοντικό πυλώνα της μελλοντικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο θέμα αυτό. Στόχος είναι η διατήρηση και αποκατάσταση της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης του θαλάσσιου περιβάλλοντος έως το έτος 2020. Για την επίτευξη του στόχου αυτού απαιτούνται συγκεκριμένες δέσμες δράσεων, οι οποίες θα πρέπει να ολοκληρώνονται βάσει ενός δεσμευτικού χρονοδιαγράμματος.

Με την ενσωμάτωση της Οδηγίας Πλαίσιο 2008/56/ΕΚ στο εθνικό δίκαιο άρχισε η εφαρμογή της με την κατάρτιση, από την Ειδική Γραμματεία Υδάτων του ΥΠΕΚΑ, του πρώτου σταδίου του σχεδίου δράσης των θαλάσσιων στρατηγικών που αφορά την Προετοιμασία. Αντικείμενο του σταδίου αυτού είναι, μεταξύ άλλων:

- (α) η προκαταρκτική αξιολόγηση της περιβαλλοντικής κατάστασης των θαλασσίων υδάτων καθώς και των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που αναπτύσσονται σε αυτά,
- (β) ο καθορισμός των ποιοτικών προτύπων της Καλής Περιβαλλοντικής Κατάστασης, και
- (γ) ο καθορισμός δέσμης στόχων προανατολισμού προς την επίτευξη της Καλής Περιβαλλοντικής Κατάστασης.

Το στάδιο αυτό θα ολοκληρωθεί το φθινόπωρο του 2012 και θα αποτελέσει την βάση για την υλοποίηση και των επόμενων σταδίων του σχεδίου δράσης των θαλάσσιων στρατηγικών, δηλαδή των προγραμμάτων παρακολούθησης για τη συνεχή εκτίμηση της περιβαλλοντικής κατάστασης και των προγραμμάτων μέτρων για την επίτευξη της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης στα θαλάσσια ύδατα. Η διαδικασία ενημέρωσης του κοινού και δημόσιας διαβούλευσης για τα στοιχεία των θαλάσσιων στρατηγικών ολοκληρώνεται 20 Σεπτεμβρίου 2012. Στο πλαίσιο αυτού του έργου θα γίνουν επίσης και όλες οι ενέργειες για να δρομολογηθούν οι επόμενες δράσεις που προβλέπονται από την Οδηγία και ειδικότερα η θέσπιση και εφαρμογή, προγράμματος παρακολούθησης για τη συνεχή αξιολόγηση και την τακτική αναπροσαρμογή των στόχων (έως 15/07/2014), η κατάρτιση Προγραμμάτων Μέτρων με στόχο την επίτευξη καλής περιβαλλοντικής κατάστασης (το αργότερο έως το 2015), και η έναρξη λειτουργίας των προαναφερθέντων προγραμμάτων σύμφωνα με το άρθρο 12 (το αργότερο έως το 2016).

Η εφαρμογή της Οδηγίας Πλαίσιο για την Θαλάσσια Στρατηγική σε συνδυασμό με την υλοποίηση της Οδηγίας Πλαίσιο για τα νερά, διαμορφώνουν ένα πλαίσιο ολοκληρωμένης διαχείρισης και προστασίας του υδατικού πλούτου και των θαλάσσιων οικοσυστημάτων της χώρας.

Αναφέρεται τέλος πως στο ευρύτερο θεσμικό πλαίσιο για την προστασία του θαλασσίου περιβάλλοντος συγκαταλέγεται και η Οδηγία 2006/7/ΕΚ για τα νερά κολύμβησης¹¹, η οποία θα αντικαταστήσει σταδιακά έως το 2014 την Οδηγία 76/160/ΕΚ για τα νερά κολύμβησης.

¹¹ Οι Οδηγίες 2006/7/ΕΚ και 76/160/ΕΟΚ ενσωματώθηκαν στο εθνικό δίκαιο με την ΚΥΑ Η.Π. 8600/416/Ε103 (ΦΕΚ 356/Β/26.02.2009) «Ποιότητα και μέτρα διαχείρισης των υδάτων κολύμβησης, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2006/7/ΕΚ «σχετικά με την διαχείριση της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης και την κατάρτιση της οδηγίας 76/160/ΕΟΚ», του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Φεβρουαρίου 2006», και ΥΑ 46399/1352/1986 «Απαιτούμενη ποιότητα των επιφανειακών νερών που προορίζονται για: «πόσιμα», «κολύμβηση», «διαβίωση ψαριών σε γλυκά νερά» και «καλλιέργεια και αλιεία οστρακοειδών», μέθοδοι μέτρησης, συχνότητα δειγματοληψίας και ανάλυση των επιφανειακών νερών που προορίζονται για πόσιμα, σε συμμόρφωση με τις οδηγίες του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 75/440/ΕΟΚ, 76/160/ΕΟΚ, 78/659/ΕΟΚ, 79/293/ΕΟΚ και 79/869/ΕΟΚ», αντίστοιχα.